

Σύνταξη & Συντακτική Ανάλυση

Rene Magritte, Le Seize Septembre

Κωστής Σαγώνας <kostis@cs.ntua.gr>

Μια γραμματική για τα Αγγλικά

Μια πρόταση αποτελείται από μια ουσιαστική φράση, ένα ρήμα, και μια ουσιαστική φράση

$$\langle S \rangle ::= \langle NP \rangle \langle V \rangle \langle NP \rangle$$

Μια ουσιαστική φράση αποτελείται από ένα άρθρο και ένα ουσιαστικό

$$\langle NP \rangle ::= \langle A \rangle \langle N \rangle$$

Ρήματα είναι τα εξής...

$$\langle V \rangle ::= \text{loves} \mid \text{hates} \mid \text{eats}$$

Άρθρα είναι τα εξής...

$$\langle A \rangle ::= \text{a} \mid \text{the}$$

Ουσιαστικά είναι τα εξής...

$$\langle N \rangle ::= \text{dog} \mid \text{cat} \mid \text{rat}$$

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

2

Πως δουλεύει μια γραμματική

- Μια γραμματική είναι ένα σύνολο κανόνων που ορίζουν το πως κατασκευάζεται ένα **συντακτικό δένδρο**
- Ξεκινάμε βάζοντας το $\langle S \rangle$ στη ρίζα του δένδρου
- Οι κανόνες της γραμματικής λένε πως μπορούμε να προσθέσουμε παιδιά σε κάθε σημείο του δένδρου
- Για παράδειγμα, ο κανόνας

$$\langle S \rangle ::= \langle NP \rangle \langle V \rangle \langle NP \rangle$$
 λέει ότι μπορούμε να προσθέσουμε κόμβους $\langle NP \rangle$, $\langle V \rangle$, και $\langle NP \rangle$, με αυτή τη σειρά, ως παιδιά του κόμβου $\langle S \rangle$

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

3

Γραμματική για αριθμητικές εκφράσεις

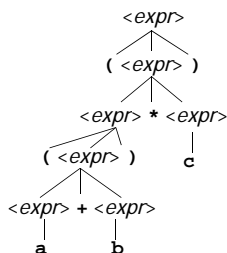
$$\begin{aligned} \langle \text{expr} \rangle ::= & \langle \text{expr} \rangle + \langle \text{expr} \rangle \\ & | \langle \text{expr} \rangle * \langle \text{expr} \rangle \\ & | (\langle \text{expr} \rangle) \\ & | \text{a} \mid \text{b} \mid \text{c} \end{aligned}$$

- Μια αριθμητική έκφραση μπορεί να είναι
  - το άθροισμα δύο άλλων εκφράσεων, ή
  - το γινόμενο δύο εκφράσεων, ή
  - μια έκφραση που περικλείεται από παρενθέσεις, ή
  - κάποια από τις μεταβλητές a, b, ή c

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

4

Συντακτικό δένδρο

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

5

Συστατικά μιας γραμματικής

αρχικό σύμβολο $\langle S \rangle ::= \langle NP \rangle \langle V \rangle \langle NP \rangle$

κανόνας παραγωγής $\langle NP \rangle ::= \langle A \rangle \langle N \rangle$

$\langle V \rangle ::= \text{loves} \mid \text{hates} \mid \text{eats}$

μη τερματικά σύμβολα $\langle A \rangle ::= \text{a} \mid \text{the}$

$\langle N \rangle ::= \text{dog} \mid \text{cat} \mid \text{rat}$

τερματικά σύμβολα (λεκτικές μονάδες)

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

6

Ορισμός γραμματικών σε μορφή Backus-Naur

- Μια γραμματική σε μορφή Backus-Naur αποτελείται από
  - Ένα σύνολο από **λεκτικές μονάδες (tokens)**
    - Συμβολοσειρές που αποτελούν τα μικρότερα αδιαίρετα κομμάτια της σύνταξης του προγράμματος
  - Ένα σύνολο από μη **τερματικά σύμβολα**
    - Συμβολοσειρές που εγκλείονται σε αγκύλες, π.χ. $\langle NP \rangle$, και αντιπροσωπεύουν κομμάτια του συντακτικού της γλώσσας
    - Δε συναντιούνται στο πρόγραμμα, αλλά είναι σύμβολα που βρίσκονται στο αριστερό μέρος κάποιων κανόνων της γραμματικής
  - Το **αρχικό σύμβολο** της γραμματικής
    - Ένα συγκεκριμένο μη τερματικό σύμβολο που αποτελεί τη ρίζα του συντακτικού δένδρου για κάθε αποδεκτό από τη γλώσσα πρόγραμμα
  - Ένα σύνολο από **κανόνες παραγωγής**

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

7

Κανόνες παραγωγής

- Οι κανόνες παραγωγής χρησιμοποιούνται για την κατασκευή του συντακτικού δένδρου
- Κάθε κανόνας έχει τη μορφή $A ::= \Delta$
  - Το αριστερό μέρος A αποτελείται από ένα μη τερματικό σύμβολο
  - Το δεξί μέρος Δ είναι μια ακολουθία από τερματικά (λεκτικές μονάδες) και μη τερματικά σύμβολα
- Κάθε κανόνας προσδιορίζει έναν πιθανό τρόπο κατασκευής του συντακτικού υποδένδρου που
  - έχει ως ρίζα του το μη τερματικό σύμβολο στο αριστερό μέρος A του κανόνα και
  - ως παιδιά αυτής της ρίζας (με την ίδια σειρά εμφάνισης) έχει τα σύμβολα στο δεξί μέρος Δ του κανόνα

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

8

Επιλογές στη γραφή των κανόνων παραγωγής

- Όταν υπάρχουν περισσότεροι από ένας κανόνες παραγωγής με το ίδιο αριστερό μέρος, μπορούμε να κάνουμε χρήση της παρακάτω συντομογραφίας
- Στη BNF γραμματική μπορούμε να δώσουμε το αριστερό μέρος, το διαχωριστή $::=$, και μετά μια ακολουθία από δεξιά μέρη που διαχωρίζονται από το ειδικό σύμβολο $|$
- Οι δύο γραμματικές είναι ίδιες

```
<expr> ::= <expr> + <expr>
        | <expr> * <expr>
        | ( <expr> )
        | a | b | c
```

```
<expr> ::= <expr> + <expr>
<expr> ::= <expr> * <expr>
<expr> ::= ( <expr> )
<expr> ::= a
<expr> ::= b
<expr> ::= c
```

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

9

Κανόνες παραγωγής του κενού

- Το ειδικό μη τερματικό $\langle empty \rangle$ χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που θέλουμε κάποιους κανόνες να μην παράγει τίποτα
- Για παράδειγμα, οι παρακάτω κανόνες ορίζουν τη δομή **if-then** των περισσότερων γλωσσών, η οποία επιτρέπει την ύπαρξη ενός προαιρετικού **else**

```
<if-stmt> ::= if <expr> then <stmt> <else-part>
<else-part> ::= else <stmt> | <empty>
```

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

10

Κατασκευή συντακτικών δένδρων

- Αρχίζουμε την κατασκευή βάζοντας το αρχικό σύμβολο της γραμματικής στη ρίζα του δένδρου
- Προσθέτουμε παιδιά σε κάθε μη τερματικό σύμβολο, χρησιμοποιώντας *κάποιον* από τους *κανόνες παραγωγής* της γλώσσας για το συγκεκριμένο μη τερματικό
- Η διαδικασία τερματίζει όταν όλα τα φύλλα του δένδρου αποτελούνται από λεκτικές μονάδες
- Η συμβολοσειρά που αντιστοιχεί στο δένδρο βρίσκεται διαβάζοντας τα φύλλα του δένδρου από αριστερά προς τα δεξιά

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

11

Παραδείγματα

- Τα συντακτικά δένδρα για τις παρακάτω εκφράσεις

$a+b$ $(a+b)$ $(a+(b))$ $a*b+c$

- Η κατασκευή των συντακτικών δένδρων είναι η δουλειά του συντακτικού αναλυτή ενός μεταγλωττιστή
- Υπάρχουν διάφοροι αποδοτικοί αλγόριθμοι και εργαλεία για ημιαυτόματη κατασκευή του συντακτικού αναλυτή

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

12

Ορισμός γλωσσών

- Για να ορίσουμε τη σύνταξη των γλωσσών προγραμματισμού χρησιμοποιούμε γραμματικές
- Η γλώσσα που ορίζεται από μια γραμματική είναι το σύνολο των συμβολοσειρών για τα οποία η γραμματική μπορεί να παράξει συντακτικά δένδρα
- Τις περισσότερες φορές το σύνολο αυτό είναι άπειρο (παρόλο που η γραμματική είναι πεπερασμένη)
- Η κατασκευή μιας γραμματικής για μια γλώσσα μοιάζει λίγο με προγραμματισμό...

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

13

Παράδειγμα κατασκευής γραμματικής (1)

Συνήθως γίνεται με χρήση της τεχνικής “διαίρει και βασίλευε” (divide and conquer)

- **Παράδειγμα:** κατασκευή της γλώσσας των δηλώσεων της Java:

- αρχικά, η δήλωση έχει ένα όνομα τύπου
- στη συνέχεια μια ακολουθία από μεταβλητές που διαχωρίζονται με κόμματα (όπου κάθε μεταβλητή μπορεί να πάρει μια αρχική τιμή)
- και στο τέλος ένα ερωτηματικό (semicolon)

```
float a;
boolean a, b, c;
int a = 1, b, c = 1 + 2;
```

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

14

Παράδειγμα κατασκευής γραμματικής (2)

- Αρχικά ας αγνοήσουμε την πιθανή ύπαρξη αρχικοποιητών:

```
<var-decl> ::= <type-name> <declarator-list> ;
```

- Ο κανόνας για τα ονόματα των πρωτόγονων τύπων (primitive types) είναι απλούστατος:

```
<type-name> ::= boolean | byte | short | int
              | long | char | float | double
```

Σημείωση: δεν παίρνουμε υπόψη κατασκευασμένους τύπους (constructed types): ονόματα κλάσεων, ονόματα interfaces, και τύπους πινάκων

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

15

Παράδειγμα κατασκευής γραμματικής (3)

- Η ακολουθία των μεταβλητών που διαχωρίζονται με κόμματα έχει ως εξής:

```
<declarator-list> ::= <declarator>
                  | <declarator> , <declarator-list>
```

- Όπου ξανά, έχουμε προς το παρόν αγνοήσει τους πιθανούς αρχικοποιητές των μεταβλητών

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

16

Παράδειγμα κατασκευής γραμματικής (4)

- Οι δηλωτές μεταβλητών, με ή χωρίς αρχικοποιήσεις, ορίζονται ως:

```
<declarator> ::= <variable-name>
              | <variable-name> = <expr>
```

- Για ολόκληρη τη Java:

- Πρέπει να επιτρέψουμε και ζεύγη από αγκύλες μετά το όνομα των μεταβλητών για τη δήλωση των πινάκων
- Πρέπει επίσης να ορίσουμε και τη σύνταξη των αρχικοποιητών πινάκων
- (Φυσικά θέλουμε και ορισμούς για τα μη τερματικά σύμβολα <variable-name> και <expr>)

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

17

Πως ορίζονται οι λεκτικές μονάδες;

- Κομμάτια της γλώσσας που επιλέγουμε να τα θεωρούμε ως μη κατασκευαζόμενα από μικρότερα κομμάτια
- Μεταβλητές (i), λέξεις κλειδιά (i.f), τελεστές (==, ++), σταθερές (123.4), κ.λπ.
- Οι γραμματικές που έχουμε ορίσει δίνουν τη δομή των φράσεων (*phrase structure*): πως το πρόγραμμα κατασκευάζεται από μια σειρά λεκτικών μονάδων
- Πρέπει επιπλέον να ορίσουμε και τη λεκτική δομή (*lexical structure*): πως ένα αρχείο χωρίζεται σε λεκτικές μονάδες

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

18

Δύο επιλογές ορισμού της λεκτικής δομής

- Μια κοινή γραμματική
  - Οι χαρακτήρες είναι οι μοναδικές λεκτικές μονάδες
  - Συνήθως δεν ακολουθείται αυτή η επιλογή: κενά και σχόλια περιπλέκουν αρκετά τη γραμματική και την καθιστούν μη αναγνώσιμη
- Ξεχωριστές γραμματικές
  1. Μία που ορίζει πώς προκύπτουν οι λεκτικές μονάδες από ένα αρχείο με χαρακτήρες
    - Η γραμματική αυτή συνήθως είναι μια κανονική γραμματική (regular grammar) και χρησιμοποιείται από το **λεκτικό αναλυτή (scanner)**
  2. Μία που ορίζει πώς προκύπτουν τα συντακτικά δένδρα από μία ακολουθία λεκτικών μονάδων
    - Η γραμματική αυτή συνήθως είναι μια γραμματική ελεύθερη συμφραζομένων (context-free grammar) και χρησιμοποιείται από το **συντακτικό αναλυτή (parser)**

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

19

Ιστορικές Σημειώσεις (1)

- Κάποιες παλιές γλώσσες δε διαχωρίζαν τη λεκτική από την φραστική δομή
  - Παλιές εκδόσεις της Fortran και της Algol επέτρεπαν κενά σε οποιοδήποτε σημείο, ακόμα και στο μέσο μιας λέξης κλειδί!
  - Άλλες γλώσσες, π.χ. η PL/I, επιτρέπουν τη χρήση λέξεων κλειδιών ως μεταβλητές
    - (Το ίδιο συμβαίνει και στην ML, αλλά εκεί δεν αποτελεί πρόβλημα.)
- Τα παραπάνω
  - προσθέτουν δυσκολία στην λεκτική και συντακτική ανάλυση και
  - μειώνουν την αναγνωσιμότητα των προγραμμάτων

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

20

Ιστορικές Σημειώσεις (2)

- Κάποιες γλώσσες έχουν **λεκτική δομή σταθερής μορφής (fixed-format)**—τα κενά είναι σημαντικά
  - Μία εντολή ανά γραμμή (π.χ. της διάτρητης κάρτας)
  - Οι πρώτες 7 θέσεις κάθε γραμμής για την ταμπέλα (label)
- Οι πρώτες διάλεκτοι της Fortran, Cobol, και της Basic
- Σχεδόν οι περισσότερες μοντέρνες γλώσσες είναι **ελεύθερης μορφής (free-format)**: τα κενά αγνοούνται
  - Π.χ. Algol, Pascal, Java
  - Μερικές άλλες (C, C++) διαφέρουν λίγο λόγω του προεπεξεργαστή

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

21

Άλλες μορφές γραμματικών

- Μικρές διαφοροποιήσεις της μορφής Backus-Naur (BNF)
  - Χρήση $\rightarrow$ ή $=$ αντί για $::=$
  - Όχι $\langle \rangle$ αλλά κάποιο ειδικό font ή χρήση αποστρόφων για τις λεκτικές μονάδες ώστε να ξεχωρίζονται εύκολα από τα μη τερματικά σύμβολα
- Επεκτάσεις της μορφής Backus-Naur (EBNF)
  - Πρόσθετος συμβολισμός για την απλοποίηση κάποιων κανόνων:
    - $\{x\}$ υποδηλώνει μηδέν ή περισσότερες επαναλήψεις του x
    - $[x]$ υποδηλώνει ότι το x είναι προαιρετικό (δηλαδή $x \mid \langle \text{empty} \rangle$)
    - $()$ για ομαδοποίηση
    - $|$ οπουδήποτε για να υποδηλώσει επιλογή
    - Αποστρόφους γύρω από τις λεκτικές μονάδες ούτως ώστε να ξεχωρίζονται από τα παραπάνω μετασύμβολα
- Συντακτικά διαγράμματα

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

22

Παραδείγματα EBNF

```
<if-stmt> ::= if <expr> then <stmt> [else <stmt>]
```

```
<stmt-list> ::= {<stmt> ;}
```

```
<thing-list> ::= { (<stmt> | <declaration>); }
```

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

23

Συντακτικά διαγράμματα (1)

- Έστω ότι έχουμε μια γραμματική σε EBNF
- Ο κάθε κανόνας παραγωγής μετατρέπεται σε μια σειρά από κουτιά
  - Ορθογώνια για τα μη τερματικά σύμβολα
  - Οβάλ για τα τερματικά σύμβολα
  - Τα παραπάνω ενώνονται με βέλη
  - (Πιθανώς κάποια βέλη να παρακάμπτουν κάποια από τα κουτιά.)

```
<if-stmt> ::= if <expr> then <stmt> [ else <stmt> ]
```

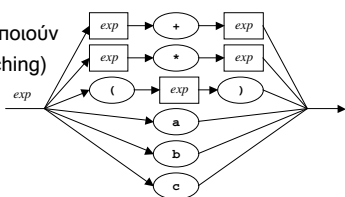

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

24

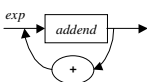
Συντακτικά διαγράμματα (2)

- Πολλαπλοί κανόνες παραγωγής χρησιμοποιούν διακλαδώσεις (branching)

- Η επανάληψη υποδηλώνεται με χρήση βρόγχων

`<exp> ::= <addend> {+ <addend>}`

Παράδειγμα διαφορετικού συμβολισμού EBNF

WhileStatement.

`while ( Expression ) Statement`

DoStatement.

`do Statement while ( Expression );`

ForStatement.

`for ( ForInitopt ; Expressionopt ; ForUpdateopt ) Statement`

από το βιβλίο *The Java™ Language Specification*, James Gosling et al.

Από τη Σύνταξη προς τη Σημασιολογία

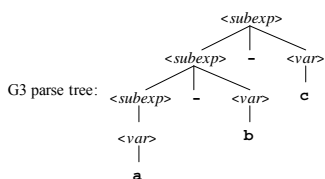
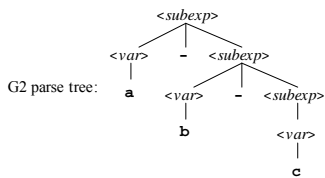
Τρεις “Ισοδύναμες” Γραμματικές

G1: `<subexp> ::= a | b | c | <subexp> - <subexp>`

G2: `<subexp> ::= <var> - <subexp> | <var>`
`<var> ::= a | b | c`

G3: `<subexp> ::= <subexp> - <var> | <var>`
`<var> ::= a | b | c`

- Και οι τρεις γραμματικές ορίζουν την ίδια γλώσσα: τη γλώσσα όλων των συμβολοσειρών που περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα a, b, ή c που διαχωρίζονται από ένα μείον. Αλλά...

Γιατί είναι σημαντικά τα συντακτικά δένδρα;

- Θέλουμε η δομή του συντακτικού δένδρου να αντικατοπτρίζει τη σημασιολογία της συμβολοσειράς που αντιπροσωπεύει
- Αυτό κάνει το σχεδιασμό της γλώσσας πιο δύσκολο:
  - ενδιαφερόμαστε για τη δομή του κάθε συντακτικού δένδρου
  - όχι μόνο για την συμβολοσειρά των φύλλων του

Τα συντακτικά δένδρα είναι το μέρος που η σύνταξη αρχίζει να συναντά τη σημασιολογία

Τελεστές (operators)

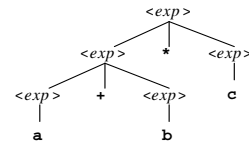
- Τελεστές χρησιμοποιούνται για λειτουργίες που γίνονται συχνά, π.χ. πρόσθεση, αφαίρεση, πολλαπλασιασμό, ...
- Ο όρος τελεστής αναφέρεται τόσο στη λεκτική μονάδα (π.χ. +, *) όσο και στη λειτουργία αυτή καθ' αυτή
  - **Μοναδιαίοι** τελεστές δέχονται ένα ορίσμα: -1
  - **Διαδικοί** τελεστές δέχονται δύο ορίσματα: 1+2
  - **Τριαδικοί** τελεστές δέχονται τρία ορίσματα: a?b:c
- Στις περισσότερες γλώσσες
  - Οι διαδικοί τελεστές γράφονται σε infix μορφή: π.χ. 1+2
  - Οι μοναδιαίοι τελεστές γράφονται σε prefix (-2) ή σε postfix μορφή (1++)

Προτεραιότητα (precedence) τελεστών

- Έστω η γραμματική G4:
  - Ένα συντακτικό δένδρο για τη συμβολοσειρά **a+b*c** είναι το

```

<exp> ::= <exp> + <exp>
        | <exp> * <exp>
        | ( <exp> )
        | a | b | c
    
```


- Στο δένδρο αυτό η πρόσθεση γίνεται πριν από τον πολλαπλασιασμό, κάτι που δεν είναι σε αρμονία με τις συνηθεις προτεραιότητες των τελεστών + και *

Προτεραιότητα τελεστών στη γραμματική

- Για να έχουμε τη σωστή προτεραιότητα τελεστών, αλλάζουμε τη γραμματική με τέτοιο τρόπο ώστε ο τελεστής με την μεγαλύτερη προτεραιότητα να καταλήγει "πιο κάτω" στο συντακτικό δένδρο

```

G5: <exp> ::= <exp> + <exp> | <mulexp>
     <mulexp> ::= <mulexp> * <mulexp>
             | ( <exp> )
             | a | b | c
    
```

Παραδείγματα προτεραιότητας τελεστών

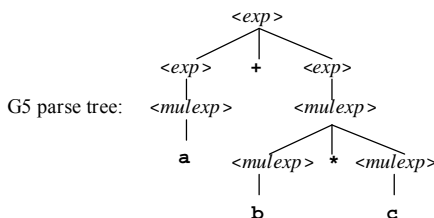
- C (15 επίπεδα προτεραιότητας—πάρα πολλά!)
- Pascal (5 επίπεδα—όχι αρκετά!)
- Smalltalk (1 επίπεδο για όλους τους δυαδικούς τελεστές)

`a = b < c ? * p + b * c : 1 << d ( )`

`a <= 0 or 100 <= a` **Συντακτικό λάθος!**

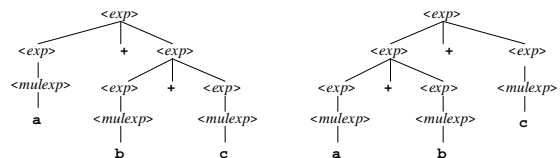
`a + b * c`

Συντακτικό δένδρο με σωστή προτεραιότητα

Η γραμματική G5 παράγει μόνο αυτό το δένδρο για **a+b*c**. Αναγνωρίζει την ίδια γλώσσα με τη G4, αλλά δεν παράγει πλέον δένδρα με λάθος προτεραιότητα τελεστών.

Προσεταιριστικότητα (associativity) τελεστών

- Η γραμματική G5 παράγει τα παραπάνω δένδρα για **a+b+c**. Το πρώτο από αυτά δεν αντικατοπτρίζει τη συνηθη προσεταιριστικότητα του τελεστή +.

Προσεταιριστικότητα τελεστών

- Έχουν χρησιμότητα όταν η σειρά της αποτίμησης δεν καθορίζεται από παρενθέσεις ή προτεραιότητα τελεστών
- Οι **αριστερά προσεταιριστικοί** τελεστές ομαδοποιούν από αριστερά προς τα δεξιά: $a+b+c+d = ((a+b)+c)+d$
- Οι **δεξιά προσεταιριστικοί** τελεστές ομαδοποιούν από δεξιά προς τα αριστερά: $a+b+c+d = a+(b+(c+d))$
- Στις περισσότερες γλώσσες, οι περισσότεροι τελεστές είναι αριστερά προσεταιριστικοί, αλλά υπάρχουν και εξαιρέσεις

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

37

Παραδείγματα προσεταιριστικότητας

- C
  - $a<<b<<c$ — τελεστές είναι αριστερά προσεταιριστικοί
  - $a=b=0$ — δεξιά προσεταιριστικός (ανάθεση)
- ML
  - $3-2-1$ — τελεστές είναι αριστερά προσεταιριστικοί
  - $1::2::nil$ — δεξιά προσεταιριστικός (κατασκευή λίστας)
- Fortran
  - $a/b*c$ — τελεστές είναι αριστερά προσεταιριστικοί
  - $a**b**c$ — δεξιά προσεταιριστικός (ύψωση σε δύναμη)

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

38

Προσεταιριστικότητα στη γραμματική

G5: $\langle expr \rangle ::= \langle expr \rangle + \langle expr \rangle \mid \langle mulexp \rangle$
 $\langle mulexp \rangle ::= \langle mulexp \rangle * \langle mulexp \rangle$
 $\mid (\langle expr \rangle)$
 $\mid a \mid b \mid c$

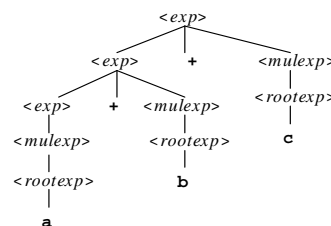
- Για να διορθώσουμε το πρόβλημα, τροποποιούμε τη γραμματική ώστε να κάνουμε δένδρα με τελεστές + να μεγαλώνουν προς τα αριστερά (παρόμοια για τον *)

G6: $\langle expr \rangle ::= \langle expr \rangle + \langle mulexp \rangle \mid \langle mulexp \rangle$
 $\langle mulexp \rangle ::= \langle mulexp \rangle * \langle rootexp \rangle \mid \langle rootexp \rangle$
 $\langle rootexp \rangle ::= (\langle expr \rangle)$
 $\mid a \mid b \mid c$

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

39

Δένδρο με σωστή προσεταιριστικότητα

Η γραμματική G6 παράγει μόνο αυτό το δένδρο για $a+b+c$. Παράγει την ίδια γλώσσα με τη G5, αλλά δεν παράγει πλέον δένδρα με λάθος προσεταιριστικότητα τελεστών.

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

40

Πρακτική άσκηση

- Ξεκινώντας από τη γραμματική

G6: $\langle expr \rangle ::= \langle expr \rangle + \langle mulexp \rangle \mid \langle mulexp \rangle$
 $\langle mulexp \rangle ::= \langle mulexp \rangle * \langle rootexp \rangle \mid \langle rootexp \rangle$
 $\langle rootexp \rangle ::= (\langle expr \rangle)$
 $\mid a \mid b \mid c$

1. Προσθέστε έναν αριστερά προσεταιριστικό τελεστή &, με προτεραιότητα μικρότερη από όλους τους άλλους τελεστές
2. Στη συνέχεια προσθέστε έναν δεξιά προσεταιριστικό τελεστή **, με προτεραιότητα μεγαλύτερη από όλους τους άλλους τελεστές

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

41

Πολλαπλή ερμηνεία (Ambiguity)

- Η γραμματική G4 είναι **διφορούμενη (ambiguous)**: παράγει περισσότερα από ένα συντακτικά δένδρα για την ίδια συμβολοσειρά
- Όμως η επιδιόρθωση των προβλημάτων προτεραιότητας και προσεταιριστικότητας των τελεστών εξαφάνισε όλη την ασάφεια στη συγκεκριμένη γραμματική
- Αυτό είναι επιθυμητό: το συντακτικό δένδρο υποδηλώνει την ερμηνεία του προγράμματος και δε θέλουμε αυτή να είναι διφορούμενη
- Όμως υπάρχουν και άλλοι λόγοι που μια γραμματική είναι διφορούμενη, όχι μόνο λόγοι σχετικοί με τους τελεστές

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

42

Το πρόβλημα του “ξεκρέμαστου else”

```

<stmt> ::= <if-stmt> | s1 | s2
<if-stmt> ::= if <expr> then <stmt> else <stmt>
           | if <expr> then <stmt>
<expr> ::= e1 | e2
  
```

- Η γραμματική αυτή είναι διφορούμενη ως προς το “ξεκρέμαστο else” (“dangling-else ambiguity”).

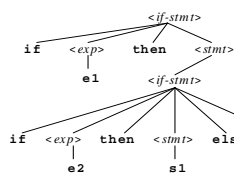
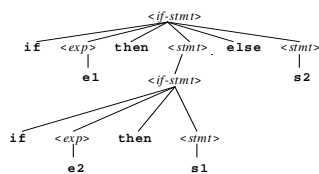
- Η παρακάτω εντολή

```
if e1 then if e2 then s1 else s2
```

έχει δύο συντακτικά δένδρα

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

43

Οι περισσότερες γλώσσες που έχουν αυτό το πρόβλημα επιλέγουν το κάτω συντακτικό δένδρο: το `else` πηγαίνει με το κοντινότερο αταίριαστο `then`

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

44

Διόρθωση του προβλήματος (1)

```

<stmt> ::= <if-stmt> | s1 | s2
<if-stmt> ::= if <expr> then <stmt> else <stmt>
           | if <expr> then <full-stmt>
<expr> ::= e1 | e2
  
```

- Θέλουμε να επιβάλλουμε ότι εάν αυτό επεκταθεί σε ένα `if`, τότε το `if` πρέπει ήδη να έχει το δικό του `else`. Πρώτα, δημιουργούμε ένα νέο μη τερματικό `<full-stmt>` που παράγει όλες τις εντολές που παράγονται από το `<stmt>`, αλλά απαγορεύει τις `if` εντολές χωρίς `else`

```

<full-stmt> ::= <full-if> | s1 | s2
<full-if> ::= if <expr> then <full-stmt> else <full-stmt>
  
```

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

45

Διόρθωση του προβλήματος (2)

- Μετά χρησιμοποιούμε το νέο μη τερματικό εδώ

```

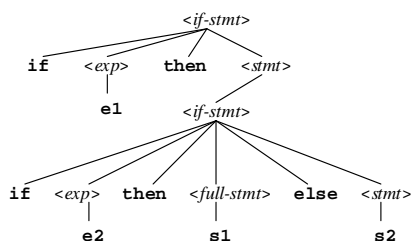
<stmt> ::= <if-stmt> | s1 | s2
<if-stmt> ::= if <expr> then <full-stmt> else <stmt>
           | if <expr> then <stmt>
<expr> ::= e1 | e2
  
```

- Το αποτέλεσμα είναι ότι η παραπάνω γραμματική μπορεί να ταιριάξει ένα `else` με ένα `if` μόνο όταν όλα τα κοντινά `if` έχουν ήδη κάποιο `else` ως ταίρι τους.

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

46

Τώρα παράγουμε μόνο το συντακτικό δένδρο

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

47

Ξεκρέμαστα else και αναγνωσιμότητα

- Διορθώσαμε τη γραμματική, αλλά...
- Το πρόβλημα στη γραμματική αντικατοπτρίζει κάποιο πρόβλημα στη γλώσσα, την οποία δεν αλλάξαμε
- Μια ακολουθία από `if-then-else` δεν είναι εύκολα αναγνώσιμη, ειδικά εάν κάποια από τα `else` λείπουν

```

int a=0;
if (0==0)
    if (0==1) a=1;
else a=2;
  
```

Ποια είναι η τιμή του `a` μετά την εκτέλεση του προγράμματος;

Σύνταξη και Συντακτική Ανάλυση

48

Καλύτερα στυλ προγραμματισμού

```
int a=0;
if (0==0)
  if (0==1) a=1;
  else a=2;
```

Καλύτερο: σωστή στοίχιση

```
int a=0;
if (0==0) {
  if (0==1) a=1;
  else a=2;
}
```

Ακόμα καλύτερο: η χρήση μπλοκ δείχνει καθαρά τη δομή του κώδικα

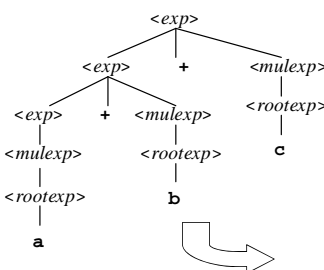
Γλώσσες χωρίς ξεκρέμαστα else

- Μερικές γλώσσες ορίζουν τα `if-then-else` με τρόπο που επιβάλλει τη σαφήνεια στη χρήση τους
- Η Algol δεν επιτρέπει μέσα στο `then` να αρχίζει άμεσα κάποιο άλλο `if`
  - (αλλά μπορεί να αρχίζει ένα μπλοκ με ένα άλλο `if`)
- Η Algol 68 επιβάλλει σε κάθε `if` να τερματίζεται με ένα `fi` (υπάρχουν επίσης `do-od` και `case-esac`)
- Η Ada επιβάλλει σε κάθε `if` να τερματίζεται με ένα `end if`

Γραμματική για ολόκληρη τη γλώσσα

- Κάθε ρεαλιστική γλώσσα περιέχει πολλά μη τερματικά σύμβολα
- Ειδικά εάν από τη γραμματική έχει εξαλειφθεί η ασάφεια
- Τα επιπλέον μη τερματικά καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο προκύπτει ένα μοναδικό συντακτικό δένδρο
- Όταν κατασκευαστεί το συντακτικό δένδρο, τα επιπλέον μη τερματικά δεν έχουν κάποια χρησιμότητα πλέον
- Οι υλοποιήσεις των γλωσσών συνήθως αποθηκεύουν μια συνεπτυγμένη μορφή του συντακτικού δένδρου, η οποία ονομάζεται **αφηρημένο συντακτικό δένδρο**

Συγκεκριμένο συντακτικό δένδρο

Αφηρημένο συντακτικό δένδρο

Συμπερασματικά

- Για τον ορισμό του συντακτικού (και όχι μόνο!) των γλωσσών προγραμματισμού χρησιμοποιούμε γραμματικές
- Οι γραμματικές ορίζουν
  - το ποια είναι τα επιτρεπτά προγράμματα μιας γλώσσας, αλλά και
  - το συντακτικό δένδρο για αυτά τα προγράμματα
  - το δένδρο με τη σειρά του ορίζει τη σειρά εκτέλεσης των εντολών
  - και κατά συνέπεια συνεισφέρει στον ορισμό της σημασιολογίας
- Υπάρχει ισχυρή σύνδεση μεταξύ θεωρίας και πράξης
  - Δύο γραμματικές, δύο μέρη του μεταγλωττιστή (compiler)
  - **Σημείωση:** Υπάρχουν προγράμματα, γεννήτριες συντακτικών αναλυτών (parser generators), που μπορούν να δημιουργήσουν αυτόματα τον κώδικα του λεκτικού και του συντακτικού αναλυτή από τη γραμματική μιας γλώσσας